

A. S.

АРХИВ

КАРАЌЫЛАР

1998

91.71-1

0-1

1930

891.71-1

A. S. PYŞQIN

77 92

891.71-1
92-99

534

АРХИВ

KARAÇYLAR

3714

MƏRKEZİ DƏVLƏT
 QUTUBXANASI
 Inv. № 48386

Çevirəni: Muşfik və Ş. Əbasov

Azərbaycan Dövlət Qutubxanası
 № 5699

Baqb—1930

03023

---

*AZƏRNƏŞR mətbəəsində basıldı
Baqı, Balşoj Marskoj və Kras-
no-Presnensqi quçaların tinində
№ 16/36 Baş Mətyat Mudirlığı
№ 4804, Sifariş № 798, Səjə 3000.*

Statelçu—Бә

Karaçylar ¹⁾ daşğın bir izdihamla
Bessarabijada ²⁾ çykmişlar jola
By qunsə bir çajın başında jer-jer
Сьндыр çадьrlarda qecələjirlər
Qəjlərin altında saqıt yjkyalar
Şəndir jataglarь sərbəstliq kadar.

Sağьndan xalçalar jarь asьltьmьş
Araba çarxlarь arasьnda bir
Osak tustulənilir; qulfət jьğьltьmьş
Osagьn başında səhbət əjləjir;
Jeməq hazьrlajьr aқşama onlar
Otlajьr obanьn janьnda atlar
Həтта arabadan bir az yzakda
Jorgyn əl aјьsь yjyklamakda

---

1) Karaçylar Hinddən çykma, ari nəslinə mənsub bir xalkdyr. Jarьn qəçəri bir halda jaşarlar. Şyralar əlqəsində 50 minə jakьn karaçь vardyr qı. son zamanlar onlarь qəçəriliqdən otyraklьğa sevk etməq uçun tədbirlər qərilur.

2) Bessarabija—S. Ş. C. I-nyн cənyb-gərbində bir əja-lətdur. Pyşqinin zamanьnda Rysjanьn təhti-idarəsində idi. Ha-li-hazьrda Rymanija tərəfindən işgal edilmişdur. 1820-23-cü il-lərdə Rysjanьn cənybuna surqun edilən Pyşqin Bessarabija-nyн ən həluq səhəri olan Kişenevdə jaşamьşdy.

Jaгьп yzak jola hazьrlaşan by
 Dinc, əmin akьпьп dərin kajgьsy
 Kadьп şərkiləri, çocyk səsləri
 Canlandьгьгь butun çöldə hər jeri.
 Səjjar zindanlaгьп qyгьlytsyndan
 Kaplamьş stepi surəqli həjəcan.
 İştə by qəçəri tabyr ustunə
 Rə'ja saqitliqi çəqmədə jenə;
 Odlar javaş-javaş sənub qəçmədə
 Aj tabyr ustunə şəfək saçmada.
 Dьjylmaz qibi qimsənin səsi
 Parlağьr səmadə qumuş bir hilal
 Bir at qişnəməsi, bir it hurməsi
 Bə'zən by suqyty ejləjir ixlal.

Bir saqit çadьrda bojnyny byrmys
 Ocaгьп əbundə bir koca dьrmys
 Kьzdьгьгь canьь son hərərətlə
 Uzajan çəllərə bakьr dikkətlə.
 Çunqu ixtijaгьп hərcajь kьzь
 Onyn birəcəciqi, onyn jalьzь
 Qətməşdi qəzməqə səhraya dogry
 Qətməş, əlbət qələr adətidur by;
 Laqin qeçdi qeçə aj da dьtyldy.
 Bylytlar içində qərunməz oldy;
 Ze'mfira qəlmədi qəlmədi hənyz
 Kocapьп xərəqi qəsildi bymbyz

İştə odyr fəkət arkasьnca bir
 Tələsiq-tələsiq gərib qənc qəlib
 By qənc, karaçьja dejił aşna
 Kьz jakьп qələrəq şejləjir ona:
 —«By konagь bylyb qətməmişəm mən.
 Tərə dalьndaqь duzdə qəzərqən.
 O da bizim qibi olmaq istəjir
 Bizimlə bir jerdə kalmak istəjir.—
 Ony tə'kib edər kanyini-həqumət
 İsmi Alekodyr; atacan! Fəkət
 Zemfira istəjir eş olsyn ona
 O da juraqini vermisdur bana

K o c a

Bən şadam istərsən əqər indiliq
 İstərsən bizimlə kal əbədilə. f
 Jьrd et çadьгьмь, sajabamьь
 Həttə çərəqimi, həttə kanьь
 Hazьram səninlə təksim etməqə g
 Hazьram bir dejił bir eşitməqə. B
 Dan jeri agarь-agarmaz səhər.
 Biz bir arabada eləriz səfər
 Sən də istədiqin sənətlə oğraş
 İstərsən dəmir dəj, istərsən dolaş
 Aььnla qəjləri, şərkilər oky
 Hər şeј munьqun olыр, hər şeј... Aleko!

A l e k o

—Mərit kalьram!

Z e m f i r a

— Mənim olacakdyr o

Qim aýr-ar məni səndən Aleko?!

Laqin qeçdi qeçə aj batdy artyk

Burudu ətrafı bir qor karanlyk

Jatmak zamanıdyr qəlmışdur yjkyım

Yjky qəzlərimə eləjir hucym.

Bşyklyk. Səssiz qən hələliq çadıır

Ətrafda ixtijar qəzir, dolasır:

«Zemfira kalk ojan, qunəş dogdy kalk!

Kalk kónak, qeçəni qunduz kogdy kalk!

Çocuklar yjkyny, nazı byrakın».

Qyrylty ilə kalkdy yjyjan akın.

Çadırlar səquldu, arabalar da

Hərəqət etməq uçun dyrmyş qənarı.

Akın jol ustundə dalgalanmada

Dəjib bir-birinə jırgalanmada.

Sallanan səbətlər içində jer-jer

Çolma-çocukları daşyjır eşəqlər

Kadırlar, qışilər, kızırlar, oqlanlar

Ixtijar, qənc düşmüş dijar-bə-dijar

Намь bir-birinin dalmış izinə

Jajlmışlar tamam çölün duzunə.

Kışkırık, vur-haraj, şən çyğırtylar

Ajı dongyltysy, kylaklar batar,

Zəncirlərin dargın gьььььььь

Çarxların karışık tьььььььь

Qıçıq zыkыltысь, qəpəq səsləri

Çocuk bagırtысь, tutəq səsləri

Kadırlar qışilər, kızırlar, çocuklar

Намь duşəcəq bir zəminə joklar

Намьсь dargındyr hər şeј nizamсыз

Həјat çagылдаjır sonsyz, aramsыз

Bir kyl mahınsь təq, laqin jeqnəsək

Jabancыdyr bizim həјata ancak,

Qənc sonsyz çəllərə dalmış, bakırdı

Qəzləri ufukdə kalmış bakırdı

Məchyl qədərlərin əslini fəkət

Qənləndən silməqə bylmazdy curət

Janındadyr onyn Zemfira iştə

O, dunjanın azad bir nəfəridi

Şəndi uzlərinə duşən qunəş də

Cənybdən bynlara qulumşajirdi

Dəјunur urəqi nədən o qəncin

Нань kajь ilə uzulmuş niçin

Tanь kyşy jaşarqan əməq, kajь anlamaz

Qəndisinə dajir bir aşjan bağlamaz

Yzyn qeçə dalların murqular üzərində

Qizli bir nida dyjyr qunəş uz qəstərəndə

Agaclyklarda şən-şən ətib tərənnum elər:

Ilq baharın dalınca birdən kызгын jaj qələr

Jaj da verib əmurunu son bahara nihajət,

Başlanar çisqin ydman başlanar, gəm şiqajət

Maviliqlərə isti, jərlərə kyşlar uçar

Ta qəlincə ilq bahar, ta qəlincə ilq bahar.

O da kajbšzdzь tez kovylmyšdy
 Bir umyd jvasьь bylinajan kušdy
 Ona ačьk bir jol vardy hєr janda.
 Uzunə ačьkdь hєr sajaban da.
 O, butun vaktь hєr sabah erqən
 Verərdi tanrьnьn ixtijarьna
 Varlygьnda jokdy bir elə həcəcan
 Qi; tənbel kəlbinə salajdь rəxnə
 Anlar duşərdi qi, uzun bir yldyz
 Fusynqar şənliqə edərdi də'vət.
 Bəzəq və əjləncə hiisslərinə o
 Səbəbsiz ejlərdi qizli məhəbbət.
 Bir zamanlar hətta gərib başьnda
 Odly ьldьrьmlar çakdь, səjridi
 Tyfanlar altьnda, qəzəl havada
 O bir fərk qərmədən murqələjirdi.
 Qor, gəddar talein əmrlərinə
 Bojyn əqməjirdi-bəjlə jaşardь
 Aman allah! Onyn muti qənlunu
 Əlində ojnadan ehtiraslardь.
 Darьlmьş qəjsundə by ehtiraslar
 Necə kajnajardь qurlilərlə
 Onlar əbədimi barьşmьşdьlar?
 Onlar ojnarlar tələsmə bəlqə!

— — —

Z e m f i r a

Əzizim təəssuf etməjirmisən,
 Уныдыб hər şeji tərəq elədin sən?!

A l e k o

Nəji tərəq etmişəm?

Z e m f i r a

Bilirsən eji

Vətəndaşlarənb, sysly bəldəji

A l e k o

Dəjməz təəssufə edilərsə jad
 Bogyk şəhərlərdə olan istibdad
 Azad həjətənb satəb insanlar
 Şəhərdə dört divar içində jaşar.
 Təmiz hava nədur, onlar biləməz
 Eskdən yzak kaçan uzlər qulməz.
 İlq bahar kokysy çəmənlərindən
 Tapmazsan tənəffus etməq istəsən
Butlərin ənundə başlar əjilir,
 Onlarənb istəqi para və zəncir.
 Mən nə tərəq etmişəm, həjəcan, cinajət
 Vəsvəsə, siqajət, zylym, səfalət
 Məhtəşəm kabəlk ittihamlarь.
 Duşuncəsiz tə'kib izdihamlarь.

Z e m f i r a

Jok orada məhtəşəm səmişinlər var
 Əlvan otaklar var zənqin xaləlar
 Orda var qyrylty ojnyn zifafət
 Kadənlarda zinət, kəzlarda zinət

A l e k o

Boşdyr şəhərlərin şən qyrylytsy
 Sevdasыз bir jerdə sevinc olyrmy
 Kызlarmь?... Inan qi, ej sevimli kыз
 Bəzəqsiz, incisiz, boıynbagьsьz
 Onlardan artьksan, onlardan şirin,
 Jalьnьz çьkma mənim eşkimə xajin!

K o c a

Dogrydyr devlətli bir xalk içində
 Dogmyşsan başkalьk var amma səndə
 Sevməqdəsən bizi laqin kylak ver
 Sərbəstliq anlarmь heç ərqəunlər
 Vardyr aramьzda bəjlə heqajət
 Qi vaktilə bir, çar tərəfindən
 Surqun edilmişdi koca bir qışı ¹⁾
 Haman cənyblynyn ismini fəkət
 Jazьklar olsyn qi, unytmьşam mən.
 O agьlyь, jaşь bir ixtijardь
 Ancak bir qənc-həlim urəqi vardь,
 Coşgyn sylar qibi okyrdy şərki
 Səsinin çьglyьkdən olmazdь fərki.
 Qimsəni ömründə incitməjərəq
 Xalkь şərkiylərlə əsir edərəq

1) Koca kərəç məşhur Roma sairı Nazon Ovidi hakkьndaqь rivajəti nəkl edir. Miladi-İsadan bir əsr əvvəl o, Roma imperatory Avgyst tərəfindən Dynaj sahillərində Tomi şəhərində (indiqi Qəstəncə) surqun edilmişdi. Surqunda olan Pьşqini dəfələrlə öz taleini mənfaada olan Ovidilə dytyşdyrmьşdy.

Dynaj sahilində jalьnьz jaşardь.
 Hamь ony sevər ony okşardь
 O bir şeji duşunməz əvət bir kadar
 Onda korkak çocuk ətvarь vardь.
 Onyn əvəzində əzqə adamlar
 Torlarla av edər, balьk dytardь.
 Coşgyn Dynaj nəhri kьşda donarqan
 Quləqlər əsərdi ygylytlarla
 By qediş mukəddəs kocanь erqən
 Çylgardь bir tuqlu dəri paltarla,
 Cilvəsina joksyl həjatьn əvət
 Vərdiş eləməqə bylmazdь kuvvət.
 Bəjlə səjləjirdi, gəzəbli allah
 Cəza vermiş ona cinajət ustə
 Sanqь işləmişdi bəjuq bir qunah
 Qəzərdi avara, qəzərdi xəstə.
 Kyrtylyş qunləri qəzləjərəq o
 Yzak vətəninini uzləjərəq o
 Dynaj sahilində qəzləri doly
 Urəqi həjəcanь, uzu bylytly
 Dolaşьb zavallь fiqir çəqərdi.
 Qəzlərindən acь jaşlar təqərdi.
 Ələndə vəsijjət eləmişdi qi,
 Mənim həsrət çəqən qəmiqlərimini
 Ararьb Cənybda dəfn eləjiniz.
 —Qəzəl bəlləjiniz dediqlərimini,
 Ələndən sonra da «jabancь»dyr bak
 Əvət by topraga qələn hər konak.

A l e k o

Bydyr bak oglymyn talei Roma,
 Sən ej qyryltyly, coşgyn məmləqət!
 Allahlar, sevgilər, mığənnisi ¹⁾ sən
 Səjlə: by təntənə, by şan, by səhrət
 Nəsildən nəsilə qeçən by xəbər
 Məzar ygylytymy, alkəş səsini
 Joksa bir tustulu çadərda olan
 Vəhşi karaçənyən əfsanəsini?!

İqi il qeçmişdi; karaçə qəçu
 Jaşajərdə nəşə suryr içində
 Hər jerdə saqitliq mehmannavazlık
 Tabyr çalkanərdə bir nyr içində.

Urfan kejdələrinə bağlanmajarak
 Karaçəylar qibi hurrdı Aleko
 Qeçəri bir həjat surərəq indi
 Əzijjətsizdi o, kajğəşəzdy o.

Qulfət o qulfətdur, qənc də o qəncdur
 Aleko annajər etən illəri
 Aləşməş karaçə məişətinə
 Onlarən içinə qirəndən bəri

Həmişə karaçə səjəbanənda
 Jaşamak ağızəş çylgəməş ony

1) Aleko byrada Ovidijə kitab edir.

Sevir dillərini joksyl olsa da
 Sevir tənbelliqin sərxoşlygyny.

Ajə jyvəsəndan duşərəq yzak
 Olmuş by qulfətə qobyt bir konak.
 Səhra jollarənyən yzynylygında
 Salyntməş qəntlərin birində indi
 Ahəstə izdiham karşəsənda o
 Ağr zəncirini qəmirmədəjdi.
 Atəlyb duşurdu ajə ağrca
 Joryla-joryla dəf çalyb koca
 Daləncə hejvanəş çəqib həvəsle
 Aleko okurdy yca bir səslə
 Zemfira ətrafəş dolaşəş bir an
 Jyğərdə qənullu xərac onlardan,

Qecədur, toplanəş yçyr bir jərə
 Hədiq pişirirdi ocakda onlar,
 Çadər karanlıkdyr, səssizdur indi
 Qəncələr rahatlanəş, jatməş ixtijar.

Koca bədənində kalan kanyəş
 Kəzdyrəş ilq bahar qunəşlərilə.
 Sevqi nəgmələri okuyur kəz
 Qənc janər kəskanəşlək atəşlərilə

Z e m f i r a

Qəs məni jandər məni
 Qəhnə ər, gəzəbli ər

Nə bığakdan nə oddan
Korkmam olsəm də əqər

Istəməm səni qərməq
Sənə nifrət edirəm
Sevərəm başkasınlıq
Sevə-sevə olərəm

A l e k o

Sys! Şərkin qətirir kəlbimə ələm
Vəhşi nəgmələri dyjmak istəməm.

Z e m f i r a

Sevməsən də birdur, sevsən də daim
Mən özüm, özümçün okuymaqdağım.
Qəs məni, jandır məni
Dinnərəm məni assan
Qəhnə ər, gözəbli ər
Sən ony tanımazsan

O bahardan təzədur
Jaz qunlərindən səkək
O qəncədur, sur'ətlidur
Kəlbi şən, səsi şakrak

Mən ony okşajırdım
Qecə saqitliqində
Ağ saçlarına qulub
Uzanmışdıq cəməndə

A l e k o

Sys Zemfira jətər-jətər ej kadın

Z e m f i r a

Ja mənim şərkimi necə anladın,

A l e k o .

Zemfira!....

Z e m f i r a

Hakkəndyr dyjdygyn dəhşət
Şərkini səninçin okyrdym əvət.
(Qədər okyr: Qəhnə ər...) 3

K o s a

Hala jadımdadır: by dadlı şərki.
Jajılmışdyr qəniş zəmanəmizdə.
Insanlar icində əjləncə olmys
Okuyryk ony hər jerdə biz də.
Biz qəç elər iqən Qagyl ¹⁾ duzunda
Sojyk tyfanlıq bir kəs qecəsində
Sallajıb kəzənlə od karşısında
Arvadım Marijoda okyrdy həttə.
Mənim xijalımda qəçmiş sənələr
Saatlardan-saata karanlıqlaşır.
Fiqrimin levhəsi həmin şərkidən
Əvət silinməjən bir xijal daşır 3

Qecə... dərin suqyt... hava sərin, xaj.
Susləjir kararmış ufukləri aj.

1) Qagyl-Bessarabiada bir kəsəbədur.

Zemfira kocanь kaldьrьb dejiр:
 —Ata bak! Aleko bьrq inildəjiр
 Dinlə necə dalmьş dərin yjkyja
 By halь korkyly dejilmi aja?

K o c a

Dokynma suquty sakla: əvvəldən
 Bir rьs heqajəti ešitmišəm mən:
 By qecə vaktьnda ojatma ony
 Kovma nəfəsini incidən rьhy
 O rьh kaçar, qədər səhərə jakьn
 Qəl otyr janьmda darьlma sakьn!

Z e m f i r a

Zemfira dejerəq rьşьldajьr o

K o c a

Arajьr rə'jadə səni Aleko
 Onyn nəzərində indi baksana
 Cahan bir janadyr, sən də bir jana

Z e m f i r a

Ona karşь olan sevəjim donarak
 Azadlyk istəjiр qədərli qəjsum
 Artьk mən... dinləjib ešitdinmi bak
 Qətirdi dilinə başka bir isim

K o c a

O qimin ismidur?

Z e m f i r a

Bogyk səsinə

Səsinin darьlmyş iniltisini

Gəzəblə dişləri gьşьrdajьr qan
 Nə dəhşətdur ony ešitdinmi sən?
 Ojadacagam ony!

K o c a

Nə bica əməq
 O qecə rьhydyr qəlmiş qədəcəq.

Z e m f i r a

O kьvгьldь bakdь, o jandь bakdь
 Bənimlə uz-uzə dajandь bakdь.
 Ujy, ona koşmak istərim yjy
 Bagьşla hələliq pədərim yjy.

A l e k o

Haradajьn?

Z e m f i r a

Atamla səhbət edirdim.
 Hansь bir rьh isə dikkət edirdim
 Yjkyda qəjsumu titrətmədəjdi
 Cəqdiqin işqəncə qənlumə dəjdi
 Rə'jada dişini gьşьrdadarak,
 Cagьrьrdьn məni.

A l e k o

Qərurdum rə'ja
 Korkunc xuljalara qəstərib marak,
 Aramьzda bir sej olmyşdy qyja.

Z e m f i r a

Ogyrsyz rə'jaja inanma, sakьn

A l e k o

Ah nə səjləjirsən hər yzak jakın
 Cahanda nə varsa inanmajram
 Nə rə'ja, nə iblis, nə sevda, nə jar
 Həpsi bir tustudur həpsi bir ruzqar
 Hətta urəqinə inanmajram.

K o s a

Ej zavallı çocuk bilməjirəm mən
 Niçin kyrtylmajır jakan qədərdən
 Byrda hər qəs azad səmalar ajdın
 Qəzəlliqlə səhrət bylyr hər kadın
 Silqin, üzəmindən səjrləsin qədər
 Çünqu by iztirab səni məhv edər

A l e k o

Ata əvvəl məni o, çök sevərqən
 Indisə əhdini unytmış nədən?

K o s a

Əzizim saqit ol, o bir çocukdyr
 Sənin mələblənin əsası jokdyr
 Sevməqdəsən ony incədən-incə
 Laqin kadınlar urəqi mənə
 Bənzəjir təbii bir oյuncaga
 Bak şy ufuklərdə əjilmış taga
 Altında dolaşyb sərasad kəmə
 Ətrafa nyrunyn saçmış bərabər
 Hansı bir bylytyn içinə qırsə,
 Əzəmətlə janar, parıldar, çəkar,

Əzunu bir başka ufukə qeçirsə,
 Orda da dytmaz əbədi kərar.
 Ona qim havada bir jer qəstərib
 Heç düşünməjərəq kal byrda dejər.
 Qim çavan kəzlərə əzijjət verib.
 İncə kəlblərinə dokyna bilər
 Səjlər qi;—birini sev, çəkma xajin?
 Saqit ol.

A l e k o

O məni sevərdi ilqin
 Səhra saqitliqi içərisində,
 Əjlərəq mənə tə'zim edərdi.
 Hər mənimlə qeçə saatlarənlə
 Qeçirib qənlumu sejrə qədərdi.
 Çocuklyk sevinclə dolydyr, doly
 Dogrydan yzynmış sevdənin joly,
 Dadlı qəqələjən dililə hər an
 Doյunca əpərdi mənim alnımdan.
 O mənim yzajan dalgənləgənlə
 Kovyb eləjərdi nə'səjə təbdil,
 Məndən soյjymuşdy sanqı o indi,
 Sanqı o indi heç Zəmfira dejil.

K o s a

Dinlə danışajım bir nagyl sənə,
 Elə bir nagyl qi, ajiddur mənə,

Onda qi, Dynaja Moskva xalkъ,
Şiddətli bir mejdān okumatъşdıb.
— Dinlə bir Aleko by kəlb nə çəqdi
Qəhnə bir gussədur xijala qəldi.
Onda biz sylvandan korkar, əsərdiq,
Aqçerманън ¹⁾ juqsəq kalalarəndan,
Bydzakda ²⁾ bir paşa surərdi devran
Mənsə pəq qənc idim bəxtijar, çəviq,
Qjənlumdə kajnardь azgьn sevinclər,
Kьvгьm saçlarьma duşməmişdi ak.
Qjənc kəzlar içində bir nazь dilbər
Sevmişdim özumdən coşub çьkarak.
Sevib qunəş qibi ony şiddətlə
Nihajət evləndim, o mənə eşdi
Alı mənim qəncliqim varьb sur'ətlə
Bir an yldyz qibi parladь qeçdi.
Hələ siz ej kaçkьn sevqı dəmlərim,
Siz daha sur'ətlə ötdunuz derim.
Bir il sevdi mənə jalьnъz Mariol
Başka karaçьlar bir dəfə Qagyl
Sylarьna jakьn olan ətrafa
Çadьr kyryb, hamь dalmъşdıb lafa,
Jalьnъz iqi qeçə qeçələdiqdə
Onlarla bir sərim çičəqli diqdə,
Uçunucu qeçəsi varьb qetdilər.
Başka bir iklimə səfər etdilər.

1) Kəra dəniz sahilində kədim bir kaladyr.

2) Bessarabjanьn Prytre Dnestr çajlarь arasьnda vak-tilə tatarlarla məsqyn bir jerdur.

Balaca kьzьnь mənə tərq etdi
Kadьnьm Mariol da onlarla qetdi.
Mən jatmъşdıb, kəmər səfəklənirmiş,
Bylytlar ufukdə vərəklənirmiş,
Ajlьdьm eşimi qəgəməz oldym,
Aradьm çagьrdьm, bir izmi byldym.
Zemfira agladь, mən də agladьm,
Saatda agladьm, qundə agladьm.
Tamamən kəzlardan çirqinmişəm mən
Bakьşlarьm dəxi haman o qundən,
Birini dytmak uçun, bylmaz vəsilə
Dərdimi bəlməgəm başkasilə.

A l e k o

Bəs niçin əcələ etmədin onun
Duşmədin ardьnca, bylmadьn xəbər
Şejtan karaçьnьn xəjin kadьnьn
Bagьrna sancmadьn bir iti xəncər,

K o c a

Dedin kuşlardan da hurrdur cavanьk
Takьlьrмь sevqi bojnyna zəncir
Hamьja verilir, sevinc sьrajlə
Olmuşlar bir daha olyrmy—xəjir.

A l e k o

Mən elə dejiləm; mubarəzəsiz,
Qəndi hukykymdan vaz qeçməm əsla.

Ҷағрафьб-Ҷағрафьб лəzzəт дүjарам,
 Јаһьнүз һеҶ олматса бир интикамла.
 Јок, јок дибиндә бир әнқин дәнizin,
 Уjумуш, әлимә ҶеҶсә дүшмәним,
 Анд олсын о сәfil мәл'ун хәбисин.
 Ваһьнүз узәрди қиним иsјаньм.
 Ськьлмәдан дәнiz Ҷирдәblарьна
 Мән о ҶөмәҶсизи vуryб, итәрdim
 Онун кькьrарак богьлмәсьнү,
 Кәһкәһәләр Ҷәқиб сеjрә Ҷедәрdim.
 Мәнә zamanларca онун дүшмәси
 Андьrардь қулунс dadьь бир сәси.

Ҷ а н с к а р а Ҷ ь

Bir daha, bir daha bir ~~...~~ daha
 Z e m f i r a

ҶеҶдур, әрим кьсканс гөзәblidur һа.

Ҷ а н с к а р а Ҷ ь

Bir də vida uçun jәнә ~~...~~!

Z e m f i r a

Әlvida нә кәдәр әзм Ҷәlmәмiш.

Ҷ а н с к а р а Ҷ ь

ҺаҶан қурушәриқ сөjlә бир daha.

Z e m f i r a

ҶеҶә aj батарқан иштә орада.

Тәрә даһьндаҶь мөзар баһьнда

Ҷ а н с к а р а Ҷ ь

Aldatma Ҷәlmәzsән.

Z e m f i r a

Иштә каҶ оdyр,

Ҷәләрәм әzizim, орада һәqlә dьr.

Aleko yjумуш, тәsөvvurunda
 Rәks еdән һьланьк мәнzәрәләр var.
 О Ҷьgьrьtlarla kalkьb jerinda
 Кьskанс әllәrilә әtrafь jоклар.

Laqin әllәrinә һеҶнә ҶеҶмәjir.
 Joldaһь yzakda kaҶmьs јаньндан
 Hәр jer саqит onь korkь titrәdir.
 Bir atәш бир шaxta акьr саһьндан.

Sallana-sallana Ҷадьрдан Ҷькьb
 Ҷәzир әzabлар јаньнда һirslі.
 Әtrafdа саqitliq, Ҷөldә syskьnylyk
 Karanьk aj sislәр iҶinda Ҷizli.

Yldьzлар саҶmada әjri nyryny.
 Var шehli jollarda хәbәрҶи izlәр
 Yzak jокьslara араrьr onь,
 Sur'әtlә һь mәш'ym, һь ась izlәр.

İştə yzaklarda jol qənarında
 Onun karşısında ağarır məzar.
 Jorgyn Alekonu suruqləməqdə
 Oraja kuvvətsiz zəif ajaklar.

Һсырб гəзəblə dodakларьб,
 Əsir bacakларь, rə'jamдыr by,
 Canlandь tərədə iqi loş qələ.
 Əndə хьзль-хьзль səslər dyjyldy. ✓

Birinci səs

Vaktdyr

Iqinci səs

Dajan qətmə.

Birinci səs

Vaktdyr əzizim

Iqinci səs

Jok, jok dajan sabahь bəsləjəlim.

Birinci səs

Qeciqdiq

Iqinci səs

Nə kədər hərarətlişən

Bir an da....

Birinci səs

Sən məni məhv edəcəqsən...

Iqinci səs

Bir an da...

Birinci səs

Ja, ərim kalarsa...

Aleko

Xejir ojanmamış, sevgili sənsiz
 Hara, tələsməjin heç tələsməjin,
 By kədər çox xoşdyr, hər iqinizçin.

Zemfira

Əzizim, dyrma kaç.

Aleko

Qızəl qənc dajan,
 Hajdь jьkьl jərə....
 (Bьçagь ona saplar)

Zemfira

Aleko aman...

Qənc karaçь

Əlurəm...

Z e m f i r a

Aleko! Къјдынмы она,
Bir bak bylaşmıssan tamam al kana,
Nə jərdən Aleko, nə jərdən...

A l e k o

Heç nə.
Eşkilə qəlib tənəffus etsənə.

Z e m f i r a

Nifrət, nifrət alçak dəhşətlərinə,
Lə'nət, ölüm, kokan vəhşətlərinə,
Səndən korkma jəram.

A l e k o

Къşkьтма jətər.
(Bьçakla vuyur)

Z e m f i r a

Sevərəq ölurəm

A l e k o

Sən də öl, qəbər...

Agardь dan jeri, kьzardь şəfək
Tərə arkasında əlində bьçak
Aleko jaslanmьş məzar başьna
Bylaşmьş tamam əlləri al kana,

Karşьsında onun iqi mejit var.
Katilin uzundan dəhşətlər jagar.
Mejit ətrafьnь həjəcənə dargьn
Izdihamlı almьş gəmlə bir jəgьn,
Qənardə titrəjən aşına əllər
Kazьr ölənlərə bir acь məkbər,
Həpsi inilti, həpsi bikərar.
Məhzyn sьrlarla qedir, kadьnlar,
Ələnlərin qəzlərini əpərəq,
İxtijar oturmьş bir tərəfdə təq.
İztirab içində, gəm arasыnda,
Qəzu kalmьş solgyn ajparasыnda.

Gəmlə kaldьrıldı jərdən mejitlər
By qənc cifti, jəvaşcadan qəmdulər.
Topragьn byz qibi katь bagьna
Aleko yzakda kalmьşdь donə
Onlarь topragьn son kətrəsilə
Başьbranda, saşgьn Aleko əjlə
Dinib danьşmadan kalkdь ahəstə
Dusdu daş ustundan otlarьn usta

İxtijar jaklaşьb, by zaman dedi:
Bizə lazьm dejil kan və inilti,
Byrak-byrak bizi, ej məgryr bəşər,
Katillər-katillə jəşamak istər.
Biz vəhşijik bizdə kanyn flan jök.

Əlub-əldurməqdən bizdə nişan jok.
 Sən vəhşi vadi üçün dogmadən inan,
 Sən ej hurruijdəti əzu üçün dyjan.
 Sənin səsin bizə dəhşətli dur bak.
 Bizim qənlumuzsə, şəfəkli jymşak,
 Zalımsan, gəddarsan bizi tərq ejlə.
 Bağışla koj kalsən cahan səninlə.

Sonra qyryltilə kalkdē jerindən
 Çölün dəhşətənciz vadilərindən,
 Bir səmtə jollandē qəçəri hej'ət
 Aldē yzaklarda bir çizqi halb,
Kəzalı səhrada jərtək xalçalb
 Tənha bir araba kalmışdē fəkət.

Bə'zən belə olur kəş kabagında.
 Dytgyn səhərlərin əncin çağında.
 Çəllərdə dyranlar jyvalarından
 Kalkarak çyğykla edincə tejrən
 Qəsqin sədələ bir əlum qulləsi.
 Çyllajınca dusər qəjdən birisi,
 Kuvvəti azalır, kəp azalır,
 Jollarda kanadē kərylməş kalır.

Qecejdi araba karanlykdē çək,
 Bir ocak kalajan, bir od jakan jok,
 Qimsə arabanyñ altında laqin
 Jatəb subhə kədər olmadē saqin.

Epilog

Tərənnumun fusynqar kudrəti xatirimdə
 Canlandırtır bir səra xijalları: qah dərın.
 Qah parlak, qah da dytgyn olan gəmlı
 qunlərin

Ugylytj səjuş-dəjuş qəsilməjən o jerdə
 O jerdəqi, Rysja kalkəb qəstərijordy.
 Daima Istambyla bir haqimliq hudydy.

O jerdə qi, jənə də bizim cutbaşlı kartal,
 Kanad çalyb dyryrdy muhəbbəd səhrətılə
 Səslənib, titrəjirdi sənməjən kudrətılə

Mən çəllərdə o hudyd sədləri üzərində,
 Saqit karaçylara dolaşdım addım-addım
 Azad çocyklarəb fərhələ karşyladım.

Tənbəl izdihamilə vellənərəq onlarəb
 Bəldum jəməqlərini yzın muddət çəllərdə
 Jatdım osaklarəbnyñ alavlandıgə jerdə.

Bəjəndim ydylytly şakrak nəgmələrini
 Həttə əziz Mariolyn ismini yzın zaman.
 Əzbərləmişdim, hənyz çykmatmışdyr
 jadımdan.

Laqin, ej təbiətin zavallı evladları!
Sizin də içinizdə jok bəxtijarlık hətta
Сѣкѣсь оjky jaşar hər çadıрын алънда

Kyrtylmamış qəçəri səjabanлыz hala
Çəllərdə bəlalardan, gəmli çəqişmələrdən
Hər tərəf çalkanmada bir kəzgin e'tirazla,
Mudafəə edən jok sizi gəddar kədərdən.

1930

534